

В. Авксентюк,
здобувач ОС «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського
V. Avksentiuk,
bachelor's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

CURRENT ISSUES OF EDUCATION OF FINE ARTS IN PRIMARY GRADES

***Анотація.** Стаття присвячена актуальним проблемам підвищення ефективності професійної діяльності вчителів початкових класів на уроках образотворчого мистецтва, вдосконаленню процесу естетичного виховання молодших школярів. Окреслено проблематику якості викладання та шляхів покращення художньо-творчої діяльності дітей.*

***Abstract.** The article deals with the problem of diversity of the content of education, the organizational forms of studies, pedagogical, training methods at the Fine Arts lessons. The problems of teaching quality and the ways of improvement of pupils' artistic activity are exposed in this article.*

***Ключові слова:** художній образ, інтеграція мистецтв, образотворча діяльність, творчість, зображення.*

***Key words:** artistic image, integration of arts, descriptive activity, creation, image.*

Постановка проблеми. У сучасному світі стрімко зростає рівень глобальної інтеграції у світове співтовариство, ефективність процесу розбудови науки, освіти і культури України вимагає постійних змін для відповідного рівня підготовки вчителів. Одним із важливих завдань, визначених державним стандартом України, є створення передумов для виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, знаходити нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Передовий педагогічний досвід підтверджує необхідність саме художньої освіти, розуміння потреб його духовного світу на основі глибокої любові до дитини. Одне з головних завдань занять образотворчим мистецтвом – допомогти дітям пізнати навколишню дійсність, розвивати в них спостережливість, навчити бачити, але водночас не заглушити їхню творчу індивідуальність.

На думку В. Сухомлинського, одним із найважливіших завдань школи є емоційне виховання учнів. Вона починається з усвідомлення дитиною любові матері та розуміння важливості турботи про неї. Усі найкращі якості людини впливають із

любіві матері. Тому школа повинна працювати з батьками, сім'єю, сім'єю для виховання дітей. Оцінка дитиною власних здібностей, рівень сформованості особистісних здібностей визначає психічне здоров'я людини [5, с. 149].

Виклад основного матеріалу. Сучасна система освіти орієнтується загалом на загальнолюдських цінностях і реалізує завдання гуманізації та олюднення освіти. Модернізація шкіл полягає в основному в удосконаленні структури і змісту освіти, організації освітнього процесу, розробці методів та прийомів роботи в початковій школі. Цілеспрямований процес формування в дітей здатності повноцінно сприймати і розуміти прекрасне передбачає розвиток їх художніх уявлень, поглядів і системи переконань, формування прагнення стверджувати і породжувати красу в будь-яких умовах [2, с. 125].

Естетичне ставлення світу лежить в основі мистецтва, художнього освоєння світу людиною і може бути розвинене у дітей у процесі викладання художніх дисциплін. Викладання мистецтва має починатися з дитячого садка, безперервно продовжуючись у середній загальноосвітній школі та у вузі. На всіх етапах художньої освіти педагогічний процес має ґрунтуватися на психологічних особливостях віку школярів та диференційований підхід до змісту художньої освіти. Важливо розрізнити те, що необхідно всім як фактор становлення особистості та світогляду, а що необхідно майбутнім фахівцям.

Початкова освіта з предмету «Образотворче мистецтво» є частиною освітньої системи «Мистецтво» та забезпечує загальну художню освіту, яка спрямована на духовно-моральний та естетичний розвиток школярів.

Навчальний предмет «Образотворче мистецтво» поєднує в єдину освітню структуру художньо-творчу діяльність, сприйняття творів мистецтва та художньо-естетичне освоєння навколишньої дійсності. Художній розвиток учнів має здійснюватися у процесі особистої художньої творчості, у практичній роботі з різноманітними художніми матеріалами.

У сучасній концепції художньої освіти ці чотири компоненти виступають у нерозривній єдності, але у зворотній послідовності їхньої значущості у художньому розвитку особистості школяра. Таким чином, для молодших школярів найактуальнішим у процесі викладання образотворчого мистецтва є досвід почуттів, переживань, інтересів, потреб; соціально-моральних та духовних відносин.

Мистецтво – це величезний світ художніх образів, з яких художники висловлюють свої спостереження, уявлення, мрії і фантазії, і навіть дієвий засіб виховання творчо активної особистості. Залучаючи учнів до образотворчого мистецтва, ми цим передаємо їм величезний естетичний і моральний досвід, накопичений людством.

Художня освіта, сприймається як освіту у вигляді мистецтва, у єдності своїх культурологічних, естетичних, художніх, психолого-педагогічних аспектів надає активного впливу на виховання учнів. У процесі занять образотворчим мистецтвом в учнів активно розвиваються фантазія, уява, образне мислення, здатність до таких розумових операцій, як аналіз та синтез, порівняння, узагальнення тощо.

Художня діяльність допомагає дітям зрозуміти та засвоїти культуру різних часів та народів, розвинути свої здібності, отримати досвід естетичного спілкування. Художні знання, отримані дітьми, вміння сприймати витвори мистецтва, набуті навички своєї творчої діяльності – дієві засоби розвитку інтересу у дітей до мистецтва, потреби у художньо-творчій діяльності.

Естетичне ставлення до життя - це особлива якість особистості, яка необхідна для відповідального існування людини у світі. Воно виявляється у таких здібностях:

- безпосередньо відчувати себе невід'ємною часткою нескінченного навколишнього світу;
- бачити у навколишньому світі своє продовження;
- відчувати причетність до іншої людини та до людської історії та культури загалом;
- усвідомлювати неутилітарну цінність у світі;
- усвідомлювати свою відповідальність за все у житті, починаючи зі свого найближчого оточення.

Розвиток саме цих якостей створює міцну основу для морального, екологічного, патріотичного та інших видів виховання, що традиційно виділяються. Власне творча практика молодших школярів має переважати над роботою зі сприйняття мистецтва, яка поступово та неухильно розширюється. Загальне всім видів мистецтва має переважати над специфічними особливостями окремих його видів.

Образотворче мистецтво в початковій школі покликане забезпечити залучення школярів до світу пластичних, формування художньо-образного мислення, розвиток творчих здібностей, навчання основ образотворчої грамотності, формування практичних навичок роботи в різних видах образотворчої діяльності, залучення до спадщини вітчизняного та світового мистецтва та інші.

Однієї з головних проблем у галузі викладання образотворчого мистецтва є доволі слабка матеріальна база навчальних закладів, нестача технічного забезпечення тощо. Доцільне використання обладнання та матеріалів сприяє зміцненню знань, умінь і навичок у дітей, стимулює їхні творчі здібності, допомагає прищепити любов до прекрасного. Відповідна матеріальна та методична база дозволяє вчителю творчо підходити до кожного уроку, спонукає до висвітлення в повній мірі кожної теми чи розділу.

Художньо-естетичний розвиток дітей безпосередньо пов'язаний з багатьма факторами, такими як: соціально-культурний, історичний, природний, етнопсихологічний тощо.

Методи роботи з учнями з мистецтва під час уроку бажано урізноманітнити. Це може бути розмова, оповідання, дискусія, перегляд мультимедійної презентації. Величезну роль відіграють уроки, побудовані за законами художньої драматургії, форми позакласних та позашкільних занять з образотворчого мистецтва [3, с. 178-179].

Особлива увага має бути звернена на художньо обдарованих дітей, для яких виробляється своя система навчання, що враховує їх здібності. Уроки образотворчого мистецтва мають бути оснащені необхідними посібниками та засобами наочності із застосуванням сучасних технічних засобів.

Ефективність навчального процесу перебуває у прямій залежності від рівня розвитку у учнів практичних умінь та навичок. Провідні вміння формуються комплексно переважають у всіх видах художньої діяльності. Освоєння кожного виду вимагає формування приватних умінь та навичок: мальовничих, графічних, пластичних, декоративних, конструктивних, сприйняття творів мистецтва, освоєння їхньої мови, виразних засобів тощо.

Навчання образотворчому мистецтву передбачає загальний розвиток творчих здібностей, активне формування естетичного сприйняття, цілеспрямоване формування прийомів реалістичного зображення та навичок художнього вираження.

Художня творчість молодших школярів – це найчастіше малювання олівцями та фарбами, ліплення, аплікація, тобто найбільш традиційні, популярні, оптимальні для цього віку художні техніки. Розвивати творчі здібності школярів слід з урахуванням їх інтересів та індивідуальних особливостей [5, с. 20].

Введення в процес навчання дидактичних ігор і вправ дозволяє викликати в дітей віком бажання вчитися мистецтву, брати участь у творчій діяльності, успішно її реалізовувати і отримувати задоволення від виконаної роботи.

Насамперед необхідно розвивати такі загальні художні здібності:

- до творчого перетворення, мислення, логіки, комбінаторики, варіативності;
- складання оптимального плану дій;
- навчання, творчий розвиток.

Формування у молодших школярів потреби до образотворчої діяльності передбачає наявність таких якостей, як відчуття краси та гармонії, здатність емоційно відгукуватись на різні прояви естетичного у навколишньому світі; вміння бачити прекрасне в явищах та усвідомлювати його [2, с. 17].

«Мистецтво бачити» не дається людині від народження, його варто постійно розвивати й вдосконалювати. Як підтверджує практика, перебування дітей серед різноманітної та дивовижної природи дозволяє накопичувати життєві враження, помічати та осмислювати необхідне для більш широкого використання такого виду занять, як малювання з натури, по пам'яті та за уявою; зміцнення акцентів із уже звичного репродукування на самостійне створення учнями нових образів [1].

На думку Б.Неменського «розвиток творчих здібностей вимагає спеціального механізму - своїх навичок, свого тренажу. І вчити цьому необхідно із самого юного віку - коли дитина найбільш до цього схильна. Як відомо, програми з образотворчого мистецтва передбачають творчий підхід учителя у виборі тематики уроків та практичних робіт з урахуванням специфіки контингенту учнів, власного професійного рівня та матеріально-технічного забезпечення. У зв'язку з цим, надзвичайно важливими завданнями вчителя початкових класів є вмілий добір доступних та водночас захоплюючих видів образотворчої діяльності, інтегрування

різних видів робіт дітей, підтримання взаємозв'язку пізнавальних та продуктивних видів діяльності.

Молодші школярі дуже активні, і радо сприймають як урочні форми роботи. Це зумовлено сензитивним періодом, характерним саме для віку молодшого школяра. Дитяча творчість найцікавіша і незабутня, тому що дитина в цьому віці мислить образами та почуттями. Саме через це чуттєве сприйняття насправді він, молодший школяр, накопичує досвід творчої діяльності. Вчитель разом із дитиною створює управлінський цикл досвіду творчої діяльності. У роботі враховуються ті форми та рівні розвитку даного досвіду, які зроблять молодшого школяра до особистісного розвитку.

У віці 6-10 років механізми творчої уяви впливають емоційний стан дитини. Ця роль полягає у створенні особливої емоційної атмосфери, що впливає на емоційний стан, настрої думки та почуття дитини.

Перші спроби дитини в образотворенні - конструюванні, аплікуванні, ліпленні, малюванні - це не лише радість, захоплення, емоційне піднесення юного автора, це й експериментування з новими матеріалами та новим обладнанням, це набуття необхідного досвіду в навчанні, вправлянні, відтворенні побаченого раніше.

Висновки. Розвиток сучасної системи загальної освіти визначається таким концептуальним становищем як невіддільність школи та суспільства. Суспільство живе та розвивається оскільки воно навчається. Різноманітність концепцій художньої освіти є яскравим прикладом сучасних тенденцій розвитку системи освіти. Ми вважаємо, що учителі початкової школи у своїй педагогічній діяльності мають звертати особливу увагу інтегративним тенденціям у мистецькій освіті. Необхідно відслідковувати цікаві й корисні напрями розвитку педагогічної науки і практики, створювати умови для розвитку власної майстерності, творчого ставлення до своєї діяльності, впроваджувати у практику відповідні художні техніки, технології, методи і прийоми роботи.

Література

1. Барановська, І., & Мозгальова, Н. (2019). Поліхудожня освіта майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: проблеми і перспективи. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти, 26, 9–15
2. Демченко І. І., Пічкур М. О. Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва : Монографія. К.: Оміда, 2009. 218 с.
3. Комарова Т. Образотворча діяльність у дитячому садку / Т. Комарова: Програма та методичні рекомендації. Для занять з дітьми 2-6 років: Пер. з рос. мови. - Х.: Видавництво "Ранок", 2007. - 176 с.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта України, 2008. 274 с.
5. Сухомлинський В. Вибрані твори: У 5 т. К.: Радянська школа, 1973. Т. 3. 64 с.
6. Starovoit L. Psychological and pedagogical aspects of preschoolers creative development in the process of creative labor training. Zbior artykułow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Pedagogika.Współczesne tendencje w nauce i edukacji ". Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – P. 84-87